

Тема 6. Аналіз поведінки споживача

План лекції:

1. Зміна доходу і реакція споживача.
2. Реакція споживача на зміну цін товарів.
3. Виокремлення ефекту заміщення й ефекту доходу.

Зміна доходу і реакція споживача

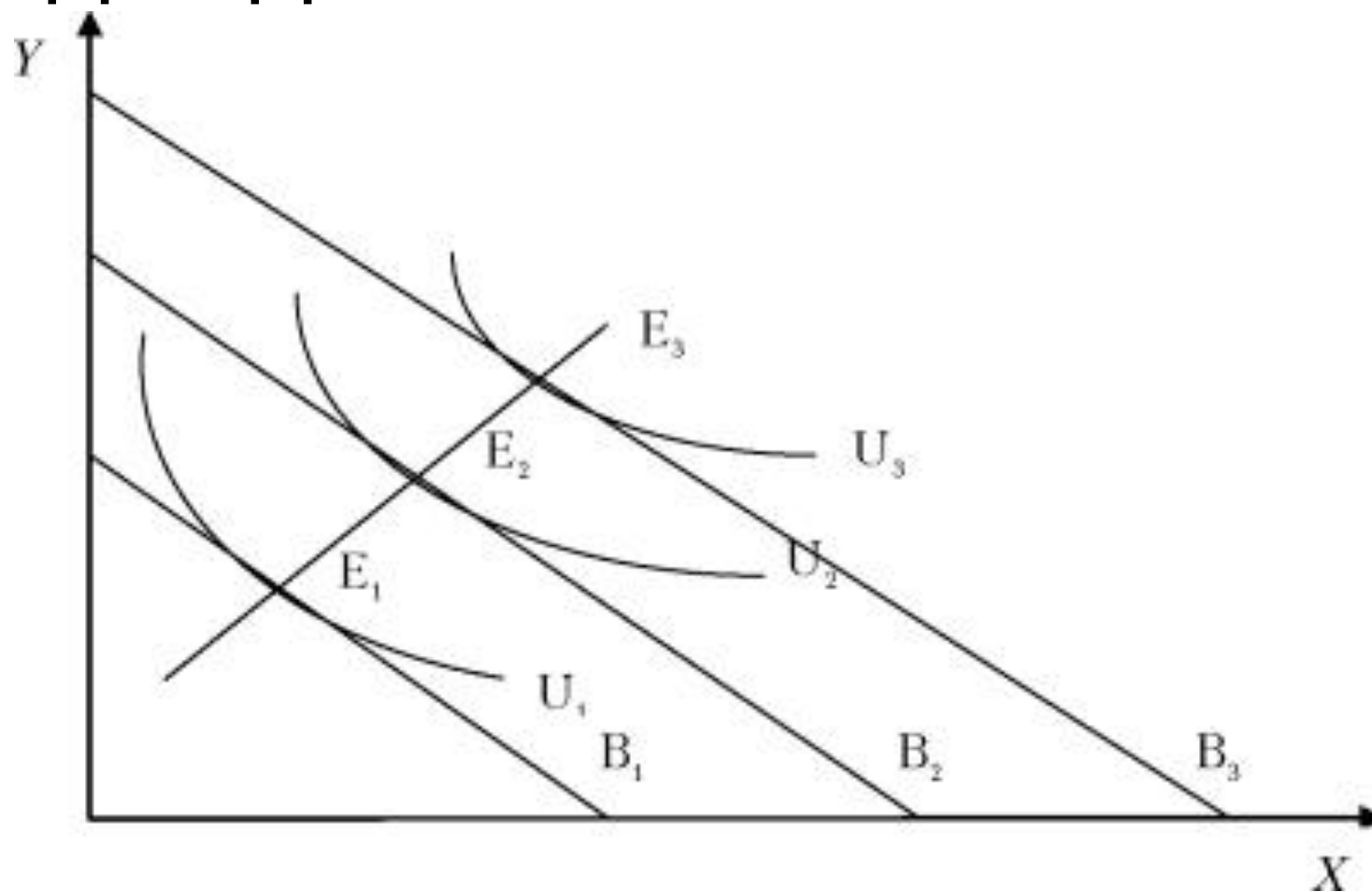
Зміна доходу (бюджету) споживача зумовлює порушення стану рівноваги і пошук оптимального вибору за нових умов. В аналітичній моделі відстежується вплив доходу споживача, коли ціни товарів та інші параметри залишаються без змін. Моделювання відбувається методом порівняльної статистики, який дає змогу зіставляти результати вибору при переході від одного рівноважного стану до другого.

	Споживання товару	
	нормального	неякісного
Ефект доходу:		
ціна зменшується	Зростає	Зменшується
ціна зростає	Зменшується	Зростає
Ефект заміщення:		
ціна зростає	Зменшується	Зменшується
ціна зменшується	Зростає	Зростає

Дія ефекту доходу і ефекту заміщення

Спрямування змін ефекту доходу й ефекту заміщення при зміні ціни блага	Обсяг споживання блага	
	З нормальною споживною цінністю	З низькою споживною цінністю
Ефект доходу		
Ціна блага знижується	Збільшується	Зменшується
Ціна блага зростає	Зменшується	Збільшується
Ефект заміщення		
Ціна блага знижується	Збільшується	Збільшується
Ціна блага зростає	Зменшується	Зменшується

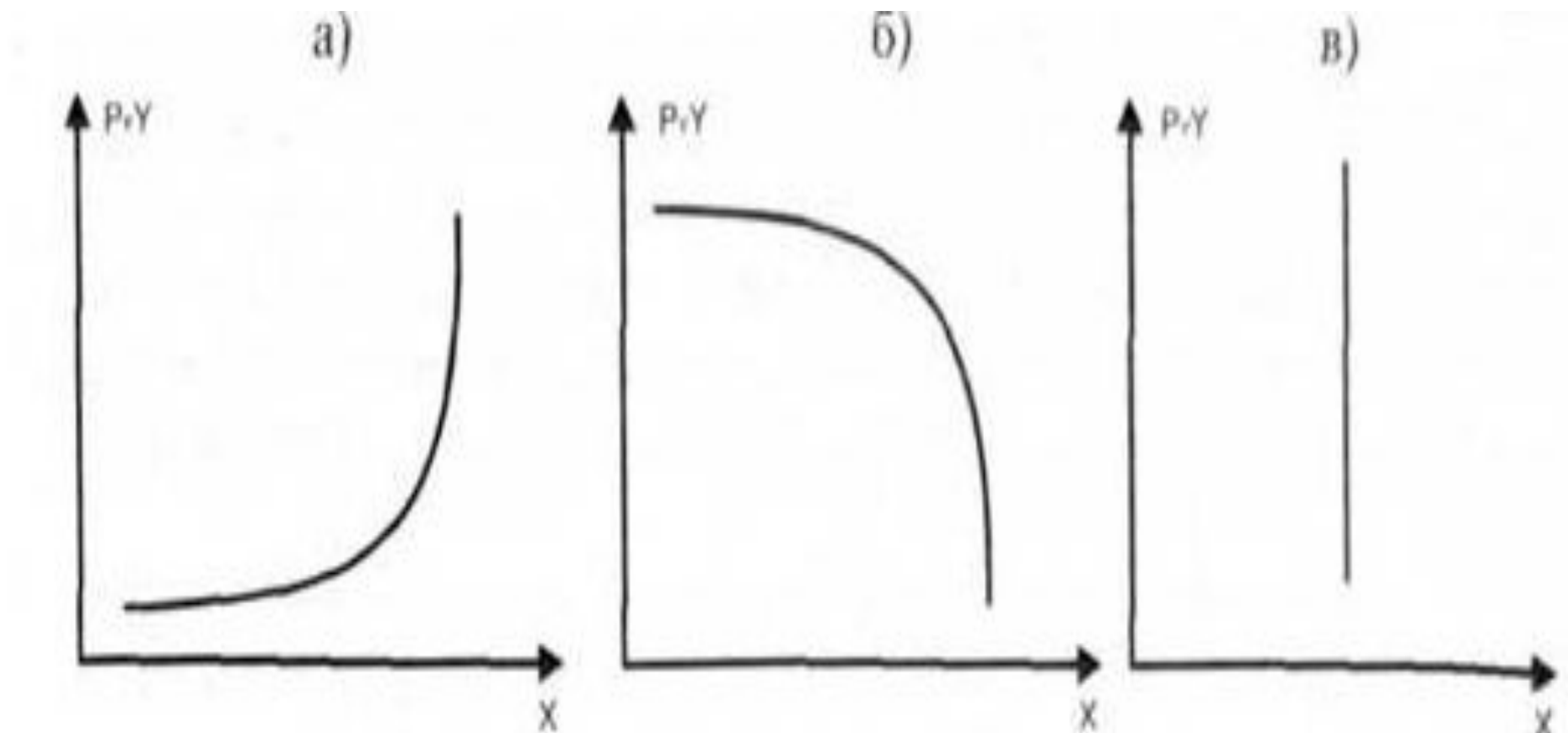
Реакція споживача на зміну доходу: лінія «дохід – споживання»

Лінія Енгеля як спеціальний інструмент мікроекономічного аналізу

- Зміни в характері споживання благ залежно від доходів домогосподарств аналізують за допомогою лінії Енгеля. Вона будується перевизначенням точок лінії «дохід-споживання» в новій системі координат: по осі абсцис відкладають рівноважні обсяги певного блага(наприклад, X), а по осі ординат – величину доходу споживача за певний період часу.
- Форма і нахил лінії Енгеля відображають особливості реакції споживача на зміну його доходу: прискорене(предмети розкошу) чи уповільнене(блага першої необхідності) зростання рівня споживання.

Нахил кривої Енгеля в залежності від виду товару: а) з нормальною споживчою цінністю; б) з низькою споживчою цінністю; в) нейтрального.

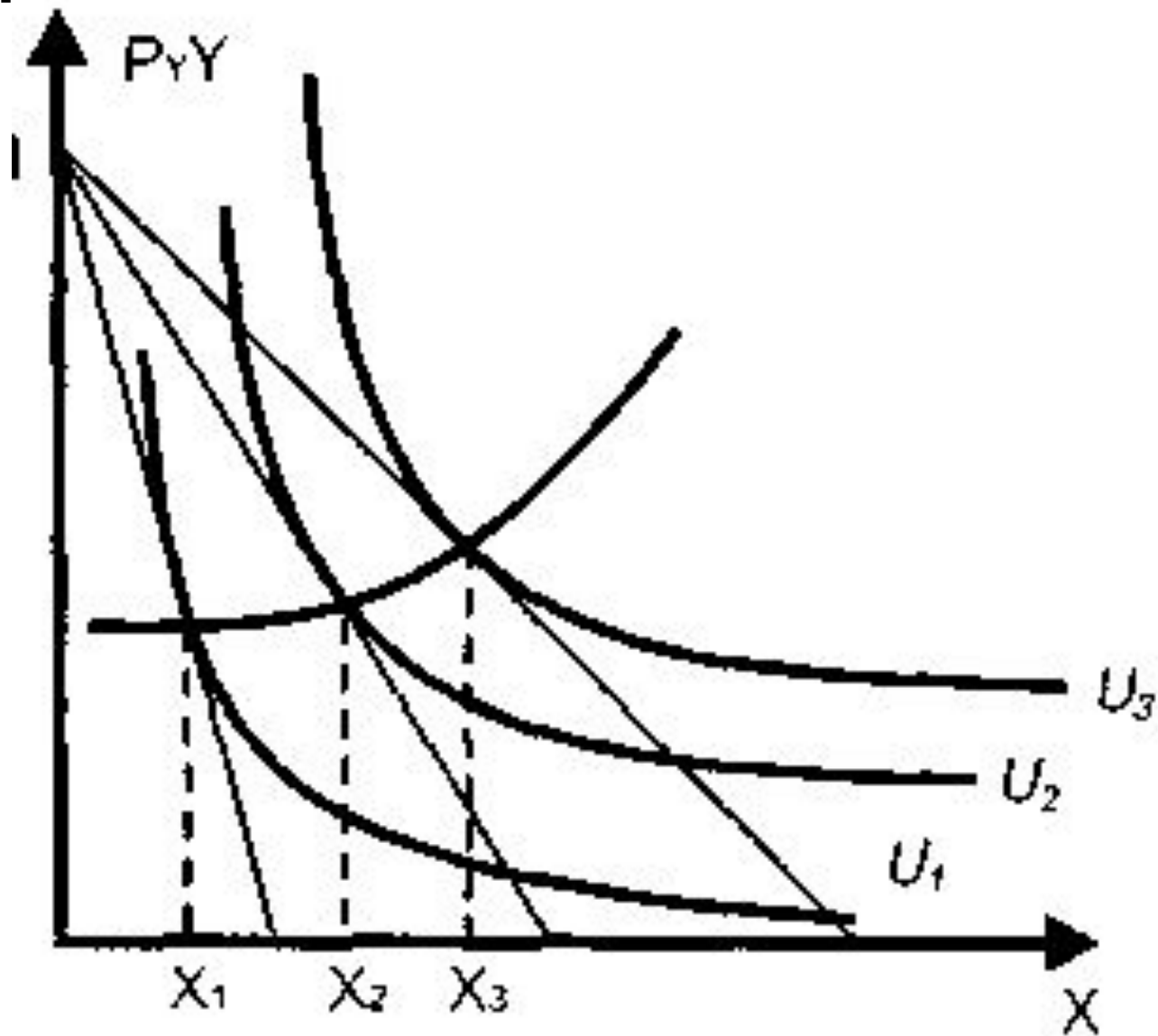
Реакція споживача на зміну цін товарів

Зміна цін на товари зумовлює порушення стану рівноваги споживача і пошук оптимального вибору за нових умов. В аналітичній моделі відстежується вплив ціни одного товару, ціна другого та дохід споживача залишаються без змін. Моделювання відбувається методом порівняльної статистики, який дає змогу зіставляти результати вибору при переході від одного рівноважного стану до другого за допомогою побудови лінії «ціна-споживання». Вона будується в новій системі координат, де по осі абсцис відкладаються рівноважні обсяги одного з благ(наприклад, X), а по осі ординат – обсяги споживання усіх інших благ, що виражені як витрати споживача в певний період часу.

На основі лінії «ціна-споживання» можна за додаткової побудови вивести лінію попиту на благо X .

Лінія-«ціна-споживання»

Виокремлення ефекту заміщення й ефекту доходу із загальної зміни обсягів споживання блага в результаті реакції споживача на зміну ціни блага за інших незмінних умов

Ефект доходу

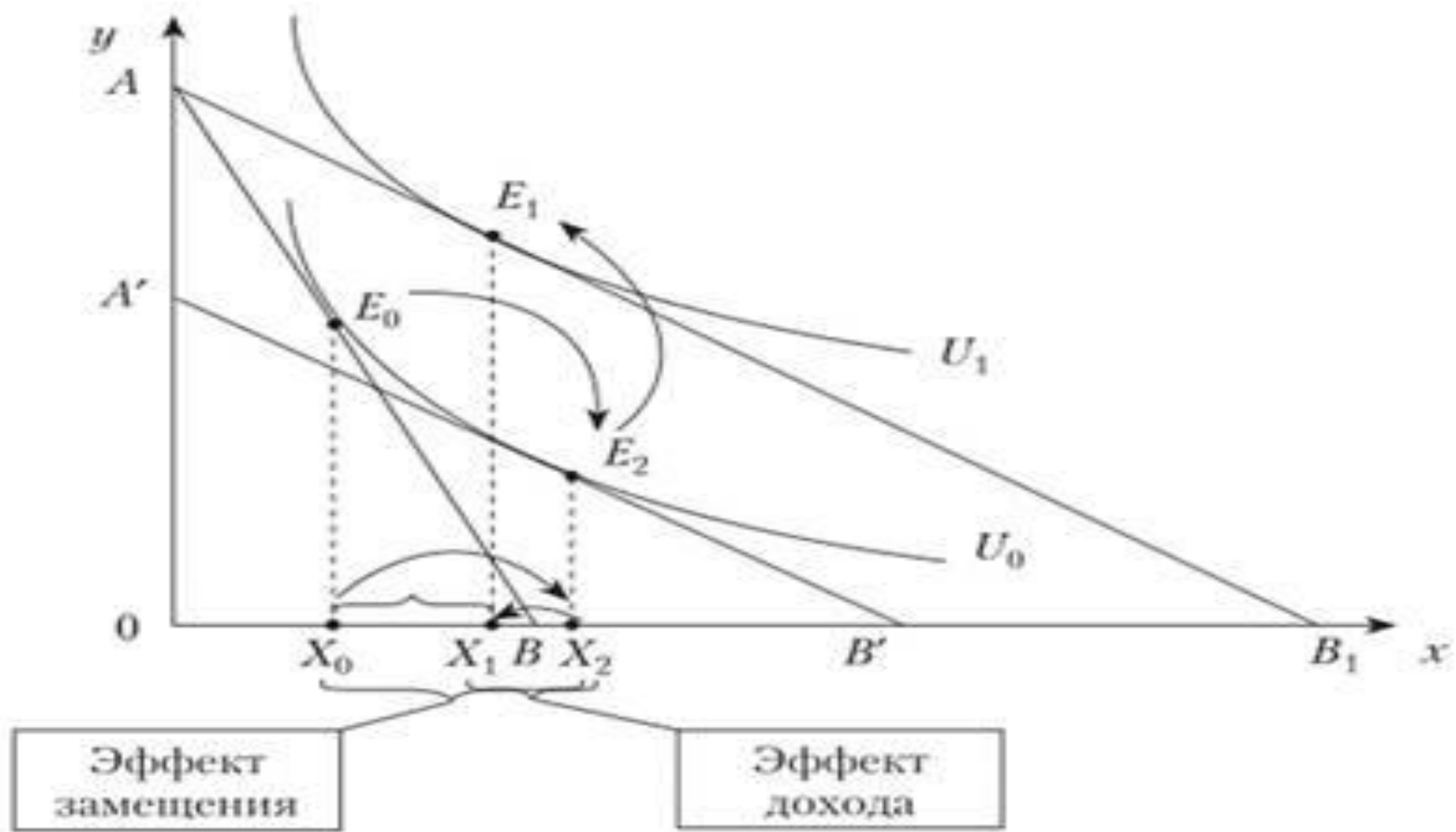
Зниження ціни на товар призводить до підвищення реального доходу споживача і стимулює його купувати більше цього товару

.

Ефект заміщення

Підвищення ціни на товар змушує споживача скорочувати його споживання та шукати інший товар-субститут за нижчою ціною.

Визначення ефекту доходу й ефекту заміщення за Дж. Хіксом для товарів з низькою споживною ціністю

Пояснення закону попиту через ефект доходу й ефект заміщення

- Зниження ціни одного з благ робить його привабливішим, а зміна реального доходу збільшує можливості придбання більшої кількості блага при незмінному бюджеті. Відтак зниження ціни супроводжується збільшенням обсягу попиту блага за інших незмінних умов.
- Споживач одночасно відчуває ефект заміщення й ефект доходу, проте вони мають різну економічну природу і можуть діяти в різних напрямках.
- Для благ з нормальною споживчою цінністю ефект доходу й ефект заміщення діють односпрямовано. Закон попиту діє.
- Для благ з низькою споживчою цінністю ефект доходу й ефект заміщення діють різноспрямовано: ефект доходу послаблює дію ефекту доходу, проте не перевищує його. Закон попиту діє.
- Для товарів Гіффена ефект доходу повністю нейтралізує ефект заміщення. Закон попиту не діє.